

Misiuni diplomatice

Editura **Stef**

Iași, 2020

INTRODUCERE	2
CAPITOLUL I	4
1.1 SCURT ISTORIC AL MISIUNILOR DIPLOMATICE	4
CAPITOLUL II	14
2.1 CATEGORII DE MISIUNI DIPLOMATICE	14
CAPITOLUL III	21
3.1 STRUCTURA ȘI ORGANIZAREA MISIUNII DIPLOMATICE	21
CAPITOLUL IV	28
4.1 ÎNFIINȚAREA, TRANSFORMAREA, SUSPENDAREA ȘI ÎNCETAREA UNEI MISIUNI DIPLOMATICE	28
CAPITOLUL V	33
5.1 MEMBRII MISIUNII DIPLOMATICE	33
5.2 PERSONALUL MISIUNII DIPLOMATICE	43
5.3 EFECTIVUL MISIUNII DIPLOMATICE	44
5.4 NUMIREA MEMBRILOR MISIUNII DIPLOMATICE	45
5.5 ÎNCETAREA FUNCȚIEI DE MEMBRU AL MISIUNII DIPLOMATICE	46
CAPITOLUL VI	49
6.1 FUNCȚIILE ȘI ACTIVITATEA MISIUNII DIPLOMATICE	49
CAPITOLUL VII	58
7.1. IMUNITĂȚI, PRIVILEGII, FACILITĂȚI ALE MISIUNII DIPLOMATICE ȘI ALE MEMBRILOR SĂI	58
CAPITOLUL VIII	66
8.1. DIPLOMATUL NEGOCIATOR	66
ÎNCHEIERE	75

1.1 SCURT ISTORIC AL MISIUNILOR DIPLOMATICE

Misiunile diplomatice permanente au fost necunoscute până foarte târziu în evul mediu. Apariția lor a constituit un progres pe plan internațional, dar și din punct de vedere al dreptului internațional, în general, și al dreptului diplomatic, în special¹.

Orașele grecești trimiteau și primeau în permanență solii cu caracter temporar². Trimișii purtau numele de „bătrâni” și erau aleși dintre cetățenii de faimă care se bucurau de respect³. În unele orașe aceștia trebuia să aibă peste 50 de ani⁴. Primeau scrisori de acreditare, iar pentru reprezentare, trimișii primeau alocații și nu trebuia să primească daruri⁵. Dacă tratativele se încheiau cu succes solii erau recompensați printr-o cunună de măslin sălbatic, un festin public și, uneori, printr-o placă memorială⁶. Dacă tratativele eșuau solii erau pasibili de tot felul de pedepse⁷.

Diplomația grecească manifesta suspiciune față de propriii ei diplomați, astfel că soliile erau alcătuite din mai multe persoane (o misiune diplomatică număra până la 10 membri) care reprezentau partide și opinii diferite⁸.

Una din cele mai utile funcții dezvoltate de către greci a fost cea a consulului sau proxenos⁹. Spre deosebire de majoritatea consulilor de astăzi, proxenosul era originar din orașul unde își avea reședința, dar apăra interesele cetățenilor statului care îl numise¹⁰.

¹ Ion M. ANGHEL, *Dreptul diplomatic și consular*, vol. 1, Editura Luminalex București, 2002, pag. 83;

² Harold NICOLSON, *Arta diplomatică*, Editura Politică, București, 1966, pag. 7;

³ Idem;

⁴ Idem;

⁵ Idem;

⁶ Idem;

⁷ Idem;

⁸ Idem;

⁹ *Ibidem*, pag. 9;

¹⁰ Idem;

Funcția aceasta se bucura de mare cinste, multi bărbați își doreau o asemenea funcție. Grecii au dezvoltat principii unanim acceptate pentru procedura declarării războiului, încheierii păcii, ratificării tratatelor, pentru arbitraj, neutralitate, schimb de ambasadori, pentru atribuțiile consulilor, au stabilit reguli care defineau situația străinilor, dreptul de azil, extrădarea și practicile uzuale ale navigației¹¹.

Demostene spunea: „Scopurile și acțiunile noastre trebuie să fie întotdeauna drepte, dar trebuie să avem, totodată, grija ca ele să ne slujească interesele”¹².

Grecii nu erau buni diplomați, deoarece constituiau un popor de o deosebită istețime, atribuiau o mare valoare vicleniei și înșelăciunii, distrugând astfel temelia oricăror tratative serioase. Erau lipsiți de tact și flecari, nu aveau intuiția momentului favorabil și sufereau de indistrecție cronocă¹³.

În mod practic, trimișii lor nu dispuneau niciodată de împuterniciri depline și erau astfel nevoiți să se întoarcă în orașele de unde plecaseră sau să trimită mesageri pentru a obține instrucțiunile suplimentare cerute de eventuala evoluție a situației. În acele vremuri, cu mijloacele de comunicație lente, tergiversările ivite puteau deveni fatale. Adunarea putea foarte ușor să retragă încrederea acordată trimișilor săi, chiar dacă aceștia respectau cu strictețe instrucțiunile.

Solii, spunea Demostene, „nu dispun nici de corăbii de luptă, nici de infanterie grea, nici de cetăți; armele lor sunt cuvintele și momentele prielnice”. În tratativele însemnate, aceste momente sunt trecătoare, odată pierdute, ele nu mai pot fi recâștigate¹⁴.

Romanii au utilizat metode diplomatice mult superioare grecilor. Dacă elenii au eșuat din pricina inconsecvenței lor și a instituțiilor ineficiente, romanii au eșuat din pricina forței și a grandoarei lor¹⁵. Romanii și-au impus voința și nu au negociat pe baza de reciprocitate.

¹¹ Idem;

¹² *Ibidem*, p. 10;

¹³ *Ibidem*, p. 11;

¹⁴ *Ibidem*, pag. 13;

¹⁵ *Ibidem*, pag. 14;

Ambasadorii romani, numiți nunți sau oratores, erau desemnați de Senat care le înmâna scrisori de acreditare și instrucțiuni¹⁶. Numai foarte rar se acordau împuterniciri depline, iar cei care își depășeau atribuțiile puteau fi dați în judecată. Ambasadorii aveau rang de senatori sau erau aleși din cei mai cunoscuți și seamă cavaleri. Soliile erau de scurtă durată, iar la întoarcere trebuia să raporteze Senatului rezultatele tratativelor purtate.

Imunitatea acordată ambasadorilor străini la Roma se extindea și colaboratorilor. Însă ea nu se acorda și corespondența diplomatică, care era deschisă și amănunțit cercetată de funcționarii poștei romane. Membrii unei misiuni diplomatice străine care încălcau legea erau, de obicei, trimiși sub pază în țara de baștină pentru a fi judecați de propriile lor autorități. Imunitatea acordată ambasadorilor și colaboratorilor nu se extindea și asupra reședințelor sau servitorilor acestora.

Solii străini erau găzduiți la sosire într-un edificiu anumit rezervat, numit graecostasis, iar de nevoile lor se îngrijea statul. Când puterea Romei a crescut, soliile străine au început să fie supuse unui tratament umilitor¹⁷. Se întâmpla, uneori, ca Senatul să nu recunoască o misiune diplomatică sau să refuze să-i dea ascultare. În acest caz, solii erau privați de imunitatea diplomatică, declarati spioni, speculatores și escortați sub paza până la graniță.

Romanii au fost înclinați spre dictatură și nu au apreciat politețea diplomatică¹⁸.

Împărații bizantini au fost primii care au organizat în stat un departament destinat afacerilor externe și au pregătit diplomații de profesie pentru serviciul de ambasador la curțile străine¹⁹. Solii primeau instrucțiuni scrise și recomandări. La încoronarea unui nou împărat erau trimise misiuni speciale pentru anunțarea evenimentului.

La sosirea în Constantinopol, ambasadorii străini, împreună cu suita, erau găzduiți fastuos, într-un edificiu special contruit, numit Xenodochium Romanorum²⁰. Toate mișcărilor, vizitele și

¹⁶*Ibidem*, pag. 17;

¹⁷*Ibidem*, pag. 18;

¹⁸*Ibidem*, pag. 21;

¹⁹*Ibidem*, pag. 22;

²⁰*Ibidem*, pag. 23;

corespondența lor se aflau sub controlul vigilant al unei gărzii de onoare alcătuită din membri ai poliției secrete. Pentru a duce cu ei o impresie puternică depre forța militară a Bizanțului, solii trebuiau să asiste la o interminabilă paradă, în care aceleași trupe, intrând pe o poartă și ieșind pe alta, reveneau de nenumărate ori, purtând de fiecare dată arme diferite. Tot pentru a fascina solii, bizantinii foloseau anumite mecanisme care făceau lei de aur de lângă treptele tronului să scoată răgnete cumplite, în timp ce tronul urca și cobora ca un ascensor.

Nu i se permitea ambasadorului să se adreseze direct împăratului.

Venețienii au fost primii care au păstrat în ordine arhive de stat. Documentele lor diplomatice acoperă o perioadă de nouă secole, din anul 883 până în anul 1798 și cuprind atât instrucțiunile către ambasadorii trimiși în țări străine, cât și rapoartele acestor ambasadori. S-au păstrat nu mai puțin de 21.177 rapoarte, minuțios rezumate și catalogate în registre numite „rubricații”.

Venețienii trimiteau, în mod regulat, misiunilor lor din străinătate, buletine de știri prin care aceștia erau informați despre evenimentele din țara lor.

Un ambasador venețian primea împuternicire pentru trei sau patru luni, perioadă extinsă în secolul al XV-lea până la limita maximă admisă de doi ani. Nu i se permitea să dețină vreo proprietate în țara unde urma să fie acreditat și toate darurile primite trebuiau trimise înapoi signoriei. Nu i se acorda concediu și avea obligația să prezinte un raport în 15 zile de la încheierea misiunii. Nu-și putea lua soția, deoarece se considera că femeile ar fi putut flecări și i se impunea să plece cu un bucătar personal, deoarece bucătarul străin l-ar putea otrăvi.

Numirea în postul de ambasador al Veneției nu stârnea niciun fel de entuziasm până în secolul al XVI-lea. Postul implica cheltuieli mari, lipsa de confort și de afecțiune casnică, absența de la luptele politice de acasă, călătorii anevoioase, riscul de a fi jefuit, hanuri infecte și primejdia diferitelor molime care puteau fi dincolo de graniță. Astfel, numirea într-o misiune de reprezentare diplomatică trebuia acceptată în mod obligatoriu. Un decret din anul 1271 prevedea amenzi mari pentru cei care refuzau să primească misiunea încredințată oficial.

La Florența, cetățenii evitau să fie trimiși în misiuni diplomatice, silind astfel guvernul să-și recruteze ambasadorii din rândurile marilor slujbași și ale funcționarilor.

Venețienii credeau că toți străinii, dar mai ales diplomații străini, erau spioni.

Prima ambasadă, în sensul modern al cuvântului, a fost acreditată în anul 1450 de ducele de la Milano pe lângă Cosimo de Medici. În următorii 15 ani, exemplul a fost urmat practic de toate statele italiene și europene.

Un ambasador al secolelor XV- XVI-lea trebuia să fie un bilingvist (să știe latină) să fie conștient că toți străinii trezeau neîncredere, să fie ospitalier, să dispună de un bucătar excelent, să fie om de gust, să frecventeze societatea scriitorilor, artiștilor, savanților să aibă răbdare, să poată duce tratative. I se cerea să fie imperturbabil, capabil să primească vești rele fără să-și manifeste nemulțumirea, și să asculte fără cel mai mic semn de iritare, răutăți și răstălmăciri. În fine, trebuia să știe că triumfurile diplomatice deschise trezesc la cei învinși un sentiment de umilire și dorința de revanșă.

Un bun diplomat nu recurge la amenințări, certuri sau reproșuri.

Ambasadorii italieni primeau două serii de instrucțiuni oficiale și secrete²¹.

Importanța acordată primirii grabnice a știrilor a jucat un rol esențial în întemeierea misiunilor diplomatice permanente și a impunerii trimișilor obligația de a fi prezenți la curte²². Ei trebuie să fie în preajma suveranului pe lângă cei care au fost acreditați.

Această obligație reprezintă un chin pentru ambasadori nevoiți să fie veșnic gata de drum, călăreau zile întregi și îndeplineau noapțile în locuri mizerabile. Pentru regi sau miniștri, însă, acest lucru constituia o povară intolerabilă.

Dacă în diplomația secolelor al XVI-lea-al XVI-lea tonul l-a dat italienii, în următoarele două secole cei imitați de către toate statele europene au fost francezii.

²¹*Ibidem*, pag. 32;

²²*Ibidem*, pag. 33;

În anul 1685, Franța avea ambasade permanente la Roma, Veneția, Constantinopol, Viena, Haga, Londra, Madrid, Lisabona, Munchen, Copenhaga și Berna.

Ambasadorii erau numiți pentru trei sau patru ani. La moartea suveranului propriu sau a suveranului țării unde fuseseră acreditați, trebuia să prezinte noi scrisori de acreditare. Dacă se declara război în timp ce ambasadorul se afla la postul sau avea de suportat mari neplăceri înainte de plecare, în timpul călătoriei bagajul său era aproape întotdeauna jefuit²³. Personalul ambasadei era selecționat și plătit de ambasador. Secretarii și atașații săi se recrutau din cercul familiei și prietenilor, fiind, de cele mai multe ori, nepotriviți pentru funcțiile lor.

Din considerente de prestigiu național, suita ambasadorului era deseori exagerat de numeroasă și inutilă. Un exemplu în acest sens îl reprezintă suita lui Pierre de Girardin care în 1686 sosea la Constantinopol ca ambasador însoțit de „15 gentelmeni”, doi secretari, o doamnă de onoare pentru soția sa, un majordom și nu mai puțin de 60 de servitori și 10 muzicanți. Drumul lor spre post devenea anevoios și primejdios. Un ambasador francez a trebuit să călătorească neîntrerupt două luni și jumătate pentru a ajunge de la Paris la Stokholm. Onoarea de a fi numit ambasador într-o țară îndepărtată nu stârnea niciun fel de entuziasm și în multe cazuri regele exercita presiuni pentru a obține acceptarea.

Francois de Callieres aflat în serviciul regelui Ludovic al XVI-lea, ca agent secret, apoi ca trimis acreditat în Țările de Jos, Germania și Polonia, secretar al cabinetului, deci om cu o îndelungată experiență practică era în dezacord total cu teoria conform căreia scopul diplomației ar fi inducerea în eroare²⁴. El susținea că diplomația serioasă se întemeiază pe crearea unui climat de încredere și aceasta poate fi întemeiată prin loialitate. El a scris monumentală operă „De la maniere de negocier avec les Souverains”. În această remarcabilă lucrare de Callières arăta faptul că un diplomat trebuia să știe că „baza încrederii o constituie politica deschisă”. Diplomatul trebuia să împărtășească celorlalți informațiile, cu excepția celor care trebuia să le ținuiască în virtutea

²³*Ibidem*, pag. 47;

²⁴*Ibidem*, pag. 52;

LBPLS | www.lbps.ro
datoriei sale. Un bun diplomat nu trebuia să-și întemeieze succesul misiunii pe rea credință sau pe făgăduieli imposibile de ținut. Părerile că un diplomat lucid trebuia să fie un maestru al înșelăciunii erau fundamentale eronate, deși erau răspândite în acea vreme. Înșelăciunile arăta de Callières exprima lipsa de inteligență și neputința diplomatului de a-și atinge scopul prin mijloace cinstitute și raționale. Minciuna lasă întotdeauna în urmă dăre de venin, și un succes diplomatic prin subterfugii stă pe o temelie nesigură deoarece stârnește la cei învinși iritare, dorință de răzbunare și ură – izvoare permanente de adversitate.

Un diplomat trebuia să fie un om al adevărului, altfel nu va reuși să inspire încredere, să aibă spirit de observație, dar și sânguințe, să nu se lase tentat de plăceri și tentații frivole, să poseze o judecată lucidă, să meargă drept la țintă fără a se împotmoli cu rafinate și subtilități inutile²⁵. „Un bun diplomat trebuie să aibă minte pătrunzătoare, capabil să desvăluie gândurile oamenilor pornind de la cea mai mică schimbare a fizionomiei, sentimentelor care îi anima. Un diplomat trebuie să fie prompt, să știe să descurce, să asculte, să rămână mereu politicos și amabil. Nu trebuie să divulge informații secrete. Trebuie să posede stăpânire de sine, să fie atent cu femeile fără a-și pierde însă capul. Curajul constituie, asemenea, o calitate esențială, deoarece niciun om timid nu are succes în tratative. Diplomatul trebuie să aibă răzbdare de ceasornicar și să nu fie victima prejudecăților. Trebuie să fie calm, capabil să-i suporte cu amabilitate pe neghiobi, să nu cadă pradă bâuturii, jocurilor de noroc, femeilor, furiei și oricăror altor excentricități sau gesturi deplasate. Un diplomat trebuie să studieze istoria și memorialistica, să fie familiarizat cu obiceiurile și instituțiile străine”.

Un monarh înțelept spunea de Callières, trebuie să selecționeze și să formeze diplomați de profesie, având grijă să aleagă tineri atașați mai mult după merit decât după relațiile lor familiare. După părerea lui, prelații nu puteau fi buni diplomați deoarece în țările necredincioșilor nu puteau fi trimiși, militari la fel deoarece un diplomat trebuia să fie un om al păcii. Juriștii,

²⁵*Ibidem*, pag. 54;